

Manévr letectva

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek generálplukovníka A. P. Andrejeva, uveřejněný v sovětském časopise „VOJENNAJA MYSL“.

Kvalitativní zdokonalování zbraní a bojové techniky mělo za následek značné zvýšení bojových možností všech druhů ozbrojených sil a zvláště letectva.

Došlo k zásadním změnám v letecké technice, k zavádění účinnějších prostředků ničení; dokonalejší jsou přístroje pro vedení a navádění letounů na cíl. Soudobé letouny jsou dokonalejší než předcházející pokolení zvláště v dosahu činnosti, mohutnosti výzbroje, přesnosti a ve výsledcích jejich použití. Tím se letectvo stalo jedním z nejoperativnějších prostředků, schopných rychle a rozhodným způsobem ovlivňovat průběh boje a sražení, v krátké době přenášet úsilí ve směrech, dále a době činnosti.

Vysoká mobilnost, délka činnosti, manévrovost a účinnost úderů ve značné míře zabezpečují letectvu splnit takové velmi důležité úkoly jako je vybojování nadvlády ve vzduchu, podpora a ochrana pozemních vojsk. Plnění těchto úkolů v určité míře závisí na vytvoření potřebné letecké sestavy (uskupení) a rychlém manévru letectva zvláště taktického z hloubky k přednímu okraji, mezi operačními směry nebo válčišti.

Organizace manévru a samotný manévr značných sil letectva do nového prostoru operačního určení je jedním z nejdůležitějších úkolů operačního rozvíjení a úspěšného vedení bojové činnosti v průběhu války. Ve všech obdobích rozvoje letectva jde o nepřetržitý proces zdoko-

nalování způsobů a forem manévru. Základem tohoto procesu je objektivní nutnost vytvořit takové uskupení letectva, které by zabezpečilo zničení letectva a nejsilnějších uskupení vojsk nepřítel v co nejkratší době, s nejmenšími ztrátami leteckého personálu, letecké techniky a s minimálními ztrátami materiálních prostředků.

Zkušenosti z Velké vlastenecké války nám dávají dostatek příkladů dovedného manévru značných sil letectva na nejdůležitějších strategických směrech. Sovětské vojenské velení s využitím vysokých bojových kvalit letectva a jeho manévrovosti rychle přenášelo úsilí z jednoho směru na druhý a v krátké době dosahovalo změny vzdušné situace; to umožňovalo nejen vybojovat a udržet nadvládu ve vzduchu v průběhu těchto operací, ale i podstatně ovlivňovat jejich průběh a výsledek.

V současné době se možnosti manévru letectva podstatně zvýšily. Je to způsobeno především zvětšením doletu soudobých letounů, zvýšením mobilnosti letectva a také lepší přípravou válčišť z leteckého hlediska. Bylo-li v době Velké vlastenecké války na přeskupení bombardovacího nebo bitevního leteckého sboru na vzdálenost 500–600 km potřeba 5–10 dnů, v současné době je přibližně stejný počet letectva schopen uskutečnit manévr na vzdálenost několika tisíc kilometrů za 2 až 3 dny.

Manévr letectva před válkou a na jejím začátku

Pod pojmem manévr letectva rozumíme organizované přemístění leteckých formací v souladu se zámyslem plánované operace. **Cílem manévru je vytvořit potřebné uskupení vlastních sil a prostředků a dosáhnout nejvýhodnějšího postavení vzhledem k uskupení letectva a pozemních vojsk nepřítele.** Manévr je přeskupení leteckých svazků a útvarů, které je v podstatě vyjádřeno změnou jejich rozmístění z jednoho prostoru letišť do druhého k soustředění sil letectva a vytvoření podmínek, které zabezpečí úspěšné splnění stanovených úkolů.

Vytvoření leteckých uskupení k plnění úkolů ve velkých operacích minulých válek bylo podmíněno a určováno úlohou, místem a úkoly pozemních vojsk v celkovém systému strategických operací, složením leteckého uskupení nepřítele a jeho možnostmi, fyzickými zeměpisnými podmínkami a vybudováním (připraveností) v letišť. V soudobé válce, kromě těchto faktorů, podstatným způsobem ovlivňuje organizaci a splnění manévru letectva charakter a rozsah použití nepřátelských jaderných zbraní.

Manévr můžeme provést jak před válkou, tak i při jejím zahájení. Není vyloučeno, že přeskupení letectva začne před zahájením války a skončí až v průběhu bojové činnosti.

Nehledě na různé podmínky situace, hlavní zásadou při organizaci a uskutečnění manévru je v co nejkratší době utájené zabezpečit soustředění svazků a útvarů v prostorech plánované bojové činnosti v pohotovosti ke splnění bojových úkolů.

Přeskupení letectva zpravidla uskutečňujeme vzduchem (letecké útvary) a po vlastní ose (útvary zabezpečení). Zvláště složité je přeskupení týlových útvarů. Můžeme je splnit různými způsoby:

- automobilní, železniční a lodní dopravou,
- vzduchem,
- kombinovaným způsobem se současným nebo postupným využitím všech nebo několika druhů dopravy.

Plán manévru zpravidla obsahuje:

- původní letiště a letiště v novém prostoru bojové činnosti,
- mezilehlá letiště a letiště k doplnění LPH,
- sestavu sil a dobu jejich pohotovosti k přeskupení,

— způsoby, posloupnost a dobu přeskupení,

— síly a prostředky určené k ochraně letectva při přeskupení a soustředění v novém prostoru,

— organizaci součinnosti mezi vlastními svazky a útvary, vojsky PVO a dalšími leteckými svazky,

— materiální zabezpečení na mezilehlých a konečných letištích,

— systém velení v průběhu manévru a v novém prostoru,

— dobu pohotovosti útvarů a způsob přípravy leteckého personálu k bojové činnosti na nových letištích.

Zkušenosti z Velké vlastenecké války, lokálních válek a různých cvičení letectva přesvědčivě ukazují, že mezi prvotními opatřeními k zabezpečení manévru patří:

1. Podrobné studium tratí letu leteckým personálem, propracování bojových sestav a prověření znalostí jejich použití v závislosti na podmínkách situace a počasí, upřesnění os přesunu útvarů zabezpečení (v případě jejich přemístění automobilní nebo lodní dopravou).

2. Prověrka pohotovosti leteckých sledů, navigačních systémů, prostředků navádění a radiotechnického zabezpečení na tratích letu.

3. Vytvoření systému pevného velení silám v období přeskupení.

4. Organizace řízení letu, doplňování LPH, inženýrsko-letecké a týlové zabezpečení na mezilehlých a konečných letištích.

5. Zabezpečení bezpečnosti letu, organizace havarijního a meteorologického zabezpečení v průběhu přeskupení a po soustředění (přeletu) do nového prostoru.

6. Udržování neustálé bojové pohotovosti útvarů jak v průběhu přeskupení, tak i na nových letištích, zabezpečení pohotovosti útvarů k okamžitému zahájení boje.

7. Utájení přeskupení.

8. Upřesnění otázek součinnosti s velitelskými stanovišti svazků a útvarů letectva a PVO, přes jejichž prostory se uskutečňuje přeskupení.

9. Organizace ochrany sil v průběhu přeskupení a v době rozvíjení v novém prostoru soustředění.

Složitost situace, ve které může probíhat manévru, vyvolává nutnost včasné přípravy a neustálé pohotovosti svazků a útvarů k jeho splnění, nutnost včasného rozpracování a všestranného zabezpečení několika nejpravděpodobnějších variant manévru.

Tyto varianty předpokládáme v závislosti na podmínkách situace, počasí, vzdálenosti nových prostorů rozmístění, dostatečném množství a možnostech dopravních prostředků. Je-li doba přeskupení letectva určována existencí dopravních prostředků, určených k přepravě útvarů zabezpečení, potom je nejrozšířenější tzv. kombinovaná varianta, při které jsou využity všechny druhy dopravy. Přitom vzduchem budou přepravovány osoby, pro přepravu vzduchem způsobilé prostředky míst velení, předem sledy leteckých a zabezpečujících útvarů, skupiny pro příjem a přípravu letu vzduchem přepravovaných sledů na mezilehlých letištích, pomocná místa velení rozvíňovaná k velení letectvu v průběhu manévru. Zbytek osob, pozemní technika a materiální prostředky jsou přepravovány po železnici, automobilní a lodní dopravou.

Zkušenosti z války ve Vietnamu a zvláště zkušenosti z přepravy americké munice a výzbroje do Izraele v říjnu—listopadu 1973 přesvědčivě ukázaly, že rychlá přeprava útvarů zabezpečení a materiálních prostředků vzduchem může značně ovlivnit nejen splnění manévru letectva, ale také průběh bojové činnosti v novém prostoru. Při průměrné vzdálenosti přepravy kolem 11 000 km trvala doba letu z USA do Izraele 14—15 h, z toho 12 až 13 h trval samotný let a 2 h mezipřistání.

K dosažení neustálé vysoké pohotovosti k manévru ve svazcích a útvarcích se většinou včas vytvářejí předem skupiny a připravují se propočty pravděpodobných variant přeskupení. Vyvážený materiál se balí a skladuje v balících a kontejnerech. Vojáci systematicky nacvičují rychlé nakládání a vykládání materiálu.

Mezi nejdůležitější faktory, které podmiňují včasné manévru letectva, patří **stupeň přípravy a vybudování válečného hlediska**. Máme přitom na zřeteli:

- přípravu letištní sítě k rozptýlení letectva v prostorech stálé dislokace;
- určení a vybudování letišť k mezipřistání a doplnění letounů LPHM;
- přípravu letištní sítě a materiální základny v konečném prostoru soustředění;

— vytvoření zásob LPHM a munice, potřebných pro svazky a útvary v průběhu přeskupení a manévru a ke splnění bojových úkolů;

— uskutečnění opatření k vytvoření systému velení.

Připravu letištní sítě a míst rozvíňování velitelských stanovišť musíme organizovat s ohledem na zabezpečení odolnosti letectva a stálosti velení v průběhu manévru a v novém prostoru rozmístění. Proto jsou letiště budována s několika vzletovými a přistávacími dráhami, úkryty pro letouny, osoby a prostředky zabezpečení, jsou vybavována polními systémy centralizovaného tankování LPH, plnění vzduchem a elektrického startování letounů.

V blízkosti letišť jsou včas uskládány materiální prostředky, vytvářeny zásoby pomocného materiálu k obnovení poškozených vzletových přistávacích a pojížděcích drah.

Toto opatření značně snižuje potřebu dopravních prostředků k dovozu materiálních prostředků, umožňuje letectvu po přeskupení na letiště do nového prostoru zahájit plnění bojových úkolů. Je také důležité vybudovat postavení pro prostředky PVO, postavit a udržovat v provozuschopném stavu příjezdové cesty k letištním a zásobovacím základnám.

Se štáby svazků PVO a letectva, v jejichž vzdušném prostoru bude uskutečněn manévru, musíme do zahájení přeskupení sladit trati letu, stanovit způsob velení a zabezpečení útvarů na letištích k doplnění LPH a v novém prostoru rozvinutí. Přelet letových sledů organizujeme současně nebo postupně na několika tratích letu.

Kromě ochrany vojsk a přeskupujícího se letectva, letecké svazky a útvary mohou plnit další úkoly, jako např. vedení vzdušného průzkumu os přesunu v pásmu přesunu vojsk, kontrola kvality jejich maskování ve výchozích prostorech, v prostorech denního odpočinku a na přesunu, vedení vzdušného radiačního a chemického průzkumu a zabezpečení velení vojsk na přesunu.

Zvláště složitý je **manévru v podmínkách použití jaderných zbraní**. Nepřítel se bude snažit mařit manévru letectva, a proto bude vést úderu na letiště, objekty leteckého týlu a komunikační uzly na směrech přesunu pozemních sledů. Po použití jaderných úderů se vytvoří mohutná pásma radioaktivního zamoření a závalů. Vzniknou další těžkosti spojené s přesunem pozemních sledů, ztíží se podmínky pro přeskupení letových sledů, splnění bojových úkolů k ochraně manévru

letectva a přeskupení pozemních vojsk. Značné ztráty osob, letecké techniky, prostředků velení a zabezpečení podstatně snižují možnosti svazků a útvarů ke splnění bojových úkolů a ukončení manévru.

Je velmi pravděpodobné, že při vedení nepřátelských jaderných úderů se původní plán přeskupení letectva podstatně naruší. Vznikne nutnost nejen upřesnit tento plán, ale také přijmout celou řadu dříve nepředvídaných opatření k jeho uskutečnění, k zabezpečení dalšího organizovaného přeskupení útvarů a jejich včasného přeletu na nová letiště. Bude nutné:

1. Co nejrychleji obnovit velení svazků a útvarům. Bez toho by nebylo možné získat zprávy o situaci vojsk, jejich ztrátách, radiální situaci, schopnosti útvarů pokračovat v manévru a plnění bojových úkolů. Nejsou-li tyto údaje k dispozici, není možné přijmout ani rozhodnutí pro další činnost.

2. Zjistit bojeschopné svazky a útvary, vyvést je a také zásoby materiálních prostředků z ohnisek ničení na letiště (do prostorů), ze kterých bude možné dokončit manévry. Není vyloučeno, že v řadě případů bude nutné přijmout i organizační opatření, směřující ke sloučení bojeschopných jednotek do útvarů, letecký a technický personál s letouny do sloučených jednotek. Velmi důležitý význam mají záchranné a vyprošťovací práce a odsun zamořených nebo raněných osob.

3. Přijmout opatření k obnově bojeschopnosti svazků a útvarů, na které nepřítel použil jaderné údery, k opravě letišť a obnově zásob materiálních prostředků potřebných k zabezpečení manévru a vedení další bojové činnosti.

4. Organizovat a uskutečnit okamžitou změnu dislokace letectva, které si uchoválo nebo již obnovilo bojeschopnost, na letiště, do nového prostoru rozmístění. Všechna předcházející opatření směřují k plnění tohoto hlavního úkolu. Bojová sestava je proud jednotek a ve složitých meteorologických podmínkách proud jednotlivých letounů na každé trati letu.

Do nového prostoru musí být přemístěny jako první útvary stíhacího a průzkumného letectva, aby zabezpečily spolehlivou ochranu přeskupení dalších svazků a útvarů, přesun a soustředění pozemních vojsk, dále také včasné vedení vzdušného průzkumu k zabezpečení plánované bojové činnosti. Stíhací bombardovací a bombar-

dovací letectvo přeskupíme tak, aby mělo čas na přípravu a zahájení plnění bojových úkolů.

Po skončení manévru se většinou vytvoří takové letecké uskupení, které bude schopno vést intenzivní aktivní bojovou činnost v rámci nadcházejícího boje za nadvládu ve vzduchu a společných operací s jinými druhy ozbrojených sil. Na nový prostor rozmístění jsou kladeny požadavky z hlediska zabezpečení potřebného stupně rozptýlení letectva, jeho ochrany před zbraněmi hromadného ničení, dostatečného doletu nad hlavní objekty působení, možnosti rychlého manévru v průběhu operace k vytvoření převahy nad nepřítelem nebo způsobení mu ztrát na nejdůležitějších směrech.

Úspěch přeskupení letectva v mnoha směrech závisí na existenci jednotek a útvarů zabezpečení na letištích určených k mezipřistání a na konečných letištích. Proto mobilnost a rychlost, za kterou se dokáží přeskupit předem určené pozemní sledy, mají rozhodující vliv na včasné splnění manévru v celku.

Útvary zabezpečení se většinou přesunují taktu. Jako první se přesunují skupiny útvarů, týlu, které společně s předem určenými skupinami letových útvarů a útvarů zabezpečení velení jsou přepraveny dopravními letouny nebo se přesunují po vlastní ose do prostoru letišť určených k mezipřistání nebo na letiště v novém prostoru soustředění k přijetí přilétávajících leteckých útvarů. Dále jsou přeskupeny hlavní síly útvarů zabezpečení. Část sil a prostředků, která zůstala k zabezpečení odletu letových sledů na původních letištích, odjíždí do nového prostoru soustředění jako poslední. Po železnici jsou tylové útvary většinou převáženy jak v celé sestavě, tak také částecí (jen těžká technika). K přepravě po železnici se útvary zabezpečení všestranně připravují. Včas jsou určovány a připravovány nakládací stanice a příjezdové cesty k nim, jsou stanoveny optimální varianty využití vagónů a ramp. Vojáci se učí nakládat a vykládat.

Není vyloučeno, že v některých případech tylové zabezpečení přilétávajících leteckých útvarů budou organizovat tylové útvary v prostorech letišť, na které se letectvo přemísťuje.

Při manévru letectva v rámci fronty
se většinou určuje způsob splnění bojových úkolů v průběhu přeskupení. Stíhací letectvo současně s přeskupováním odráží nálety nepřátelského letectva, chrání nejen vojska na přesunu a objekty týlu, ale také letecké svazky a útvary v průběhu

přeskupování. Přitom hlavní úsilí soustřeďuje na ochranu hlavního uskupení vojsk na přesunu a v prostorech soustředění, míst velení, letišť určených k doplnění LPH, přeprav přes vodní překážky, průsmyků, komunikačních uzlů, překládacích stanic a dalších důležitých objektů.

Obnovení bojeschopnosti svazů a útvarů nebo vytvoření nových leteckých uskupení po jaderných úderech nepřitele v průběhu manévru je tedy jedním z důležitých problémů současného vojenského umění.

Velení letectvu v průběhu manévru organizujeme jak z velitelských stanovišť přeskupujících se svazků a útvarů, tak i z VS a míst velení svazků letectva a PVO, v jejichž vzdušném prostoru uskutečňujeme manévr. Místa velení v novém prostoru rozmístění letectva rozvineme již do příletu letových sledů z aeromobilních spojovacích sil a prostředků, přepravených dopravními letouny. V dalším se spojovací systém rozvíjí v závislosti na přesunu dalších sledů spojovacích útvarů.

Manévr letectva organizujeme v **přesně stanovených lhůtách a utajeně**, aby-

chom mohli zabezpečit přípravu svazků a útvarů ke splnění bojových úkolů. Toho dosáhneme utajením přípravných opatření, přísným dodržením omezení hovorů na technických spojovacích prostředcích, přeletem v době zákazu rádiového vysílání mimo pásma radiolokačního průzkumu nepřitele, dále i uskutečněním širokého okruhu opatření v oblasti radio-technického maskování a dezinformace nepřitele. Zvláštní pozornost věnujeme vyloučení možnosti zjistit letouny na letištích po přistání prostředky kosmického průzkumu nepřitele.

Bezesporu je těžko počítat s tím, že se nám povede utajeně uskutečnit manévr značných sil letectva na nová letiště. Proto předpokládáme uskutečnění celého komplexu opatření v operačním maskování, abychom nepřitele zmátli o rozsahu, cílech a době manévru. Všechno směřuje k tomu, aby nepřítel podle možnosti co nejpozději mohl zjistit změny v rozmístění letectva, v charakteru jeho činnosti, kdy a kam přilétají letecké útvary, kde je jejich nový letištní prostor soustředěn, jaké jsou cíle manévru a další úkoly nově vytvářeného leteckého uskupení.

Organizovaný a utajený manévr sil letectva před válkou nebo na jejím začátku bezprostředně závisí na jeho včasné přípravě.

Současně v soudobých podmínkách nemůžeme plně spoléhat jen na plány, počty a přípravná opatření, uskutečněná předem. Organizaci manévru budeme často připravovat ve značně omezeném čase. To vyžaduje vysokou organizovanost a operativnost v práci velení a štábů všech stupňů, které se zúčastňují manévru. Jaderné údery nepřitele mohou podstatně změnit podmínky manévru.

Zvláště velký význam pro úspěšné splnění manévru v soudobých podmínkách má pevné velení leteckým svazkům a útvarům, dobře plánovaná organizace práce a přemístování míst velení a spolehlivý spojovací systém.

Studium otázek organizace a uskutečnění manévru letectva na velké vzdálenosti ukazuje řadu nových problémů, které vyžadují řešení, např. rozpracování opatření k dalšímu zdokonalování spojovacích prostředků a techniky leteckého týlu, které by umožnily zvýšit možnosti jejich letecké přepravy, snížit hmotnost a rozměry, ve větší míře zavádět progresivní způsoby a metody přepravy nákladů s využitím kontejnerů a palet.